

Jánošíkova skala MÁRIA ĎURÍČKOVÁ Boli ste už na Poľane, priatelia? Na tej našej detvianskej? Tak potom viete, prečo sem i Jánošík rád chodieval. Do tohto utešeného kraja s mocnými a smelými ľuďmi. Veru ne jeden Jánošíkov hôrny chlapec práve odtiaľto pochádzal, z Detvy, Očovej, Hrochoti. Tu vám ešte i dnes hocikto vymenuje celú hôrnu dvanástku: Gajdošík, Mucha,

Ilčík, Tarko, Potulčík, Surovec, Rajnoha, Ďurica, Garaj, Štrunga, Valibuk, Validub.

Raz si Jánošík na Vrchpoľane stál, po širom kraji hľadel, srdce si krásou napájal. A tu ti ich zazrie dolu v doline, panských drábov, tých hadích sluhov! Chodníkom tiahnu ako mravce, halapartne sa im ligocú. Parom vie, kto ich napravil na jeho stopu!

Počkal Jánošík, kým bližšie nepodídu, a potom udrel pästou do veľkej skaly. Hneď sa od koreňa odtrhla a dolu svahom sa pohla, len tak prašťali pod ňou buky a duby. A tu Jánošík vystrel ruku, zachytil skalú dvoma prstami a nadhodil, sfundžala ako tisíc hromov a dopadla na rovienku v doline. Lúčina sa rozstrekla na všetky strany, keď sa do nej skala zaryla.

Drábov sa podistým zamarilo, že sa svet rúca. V strachu a hrôze sa vychytili, odkiaľ prišli, na Víglašský zámok. A tam potom habkali a ľapkali, krvopotne sa vykrúcali pánovi veľkomožnému.

Ale čože nás po nich!

Stojí tá skala uprostred rovienky ani obrovská burgyňa, väčšou časťou v zemi, len vršok jej trčí. Slnce, dážď a vietor ju nahladko vyhladili, ale aj tak na nej vidieť odtlačky prstov, ako ju Jánošík do ruky chytil a nadhodil. Lazníci ju rok čo rok úctivo obkážajú a o tej skale si všetelijaké čudá rozprávajú.

Išiel vraj raz tade valach Ondrej. Hustá tma bola, dosť ďaleko do brieždenia. A tu sa ti mu ozve pri uchu:

Kikirikí!

Čo si, kde si? obzerá sa valach. Ale veru nevidí napravo ani naľavo.

A tu poznove: Kikirikí!

Nuž veď sa to z tej skaly hlas prebija! dovtípil sa valach.

Od tých čias sa vedelo, že v skale má zbojnícka družina skrýšu i bývanie, ba že si

tam drží aj spevavého kohúta, čo ich budí, ráno ohlasuje.

A tetka Hana Murínka prišla s ďalšou novinou:

„Ľudia moji, tí vám tam majú aj kravy! Išli sme tuto s Evou Budáčkou z malín, a čo

nevidíme! Po skale sa leje mlieko! Čistučké mlieko, len sa tak v slnci belelo!“

Nuž vedelo sa naširoko-ďaleko, že v tej skale

majú hôrni chlapci celé gazdovstvo: kravy, kohúta a všetko, čo k tomu patrí. A navrchu skaly rástol mladý bučok, kučeravý ako baranec. Iste ho tam hôrni chlapci zasadili, aby im vchod do gazdovstva pricláňal.

Jánošík i jeho chlapci sa pominuli, všetci vieme, akou hroznou nepravosťou zišli zo sveta. Ale skala ostala a v nej i všetko zbojnícke manie, ktoré jánošíkovci pobrali pánom a nestihli porozdávať chudobe.

Ej, veď len nedalo to bohatstvo ľuďom spať! Veď len sprobúvali mnohí dostať sa k nemu! Lenže ktokoľvek vošiel do skaly, viacej sa nevrátil.

Boli tam na detvianskyh lazoch dvaja mládenci, dvaja verní kamaráti.

„Čo keby sme sprobovali?“ vraví ten, čo sa Matúš volal.

„A veru sprobujeme,“ nato druhý, ktorého volali Jožom.

„Veď keby dačo, sme dvaja, priskočíme si na pomoc.“

Vzali si sekery, žinku i sviečky a vyškríabali sa na zbojnícku skalú. Naozaj tam bol vchod, diera ako do studne, hlboká a tmavá.

Matúš si okrutil žinku okolo pása a Jožo že ho bude spúšťať.

„Keď pomykám, hneď ťahaj!“

„Spoľahni sa na mňa ako sám na seba!“ ubezpečoval ho kamarát.

Spúšťa sa mládenec do tej diery, dobrý kus žinky sa už odvinul, potom všetko zastalo a stíchlo.

„Tak čo, Matúš? Vidiš dačo?“ volá ten hore.

Ale tamdolu je tichota a nemota, nepočuť ani hlas, ani krok. Až o dobrú chvíľu sa povraz pomykal.

Konečne! zaradoval sa Jožo. A ako ťahá, tak ťahá — no kohože to vytiahol? Akéhosi celkom cudzieho chlapa!

„Kde je Matúš? Čo si s ním spravil?“ zdrapil ho Jožo za košeľu.

„Poviem ti, len ma pušť,“ vraví chlap. A keď pocítil, že tvrdá ruka povolila, chytro sa zošmykol dolu bruchom zo skaly.

„No tak povedz!“ Jožo hľadá naňho ako kršiak.

„Ostal tam, teraz on bude strážiť,“ vraví chlap a pospiatky sa podáva od skaly.

„Čo strážiť? Vedže stoj!“ Jožo sa jediným skokom ocitol vedľa neho.

„Čo, čo! Predsa zbojnícke poklady! Ja som ich už dosť dlho strážil, celú večnosť...“

„A Matúš? On bude dokedy?“

Chlap sa blížil ku kružine, ktorá obrubovala lesnú čistinu. Chytil sa lieskovej halúzky, zastal a vystretou rukou pristavil aj Joža.

„Dokedy? No tak ja ti to poviem. Až kým ta k nemu dakto nepríde.“ Na chvíľu sa odmlčal a potom rýchlo doložil: „A keď príde, Matúš mu uchmatne dušu a nechá ho strážiť miesto seba.“

„Čo? Dušu? Tak ty si mu uchmatol dušu?“ zhrozil sa Jožo.

Ale chlap sa už stratil v húštine. A kade šiel?

Rovno alebo bokom? Hora nezradila, ani len lístočkom nešuchla, čušala ako zarezaná. Nalietal sa po nej mládenec a potom zastal.

Ako pomôcť Matúšovi? Navnadiť niekoho a poslať ho akože po poklady? Pozná dosť ľudí, ktorým by dožičil takú strážnu službu. Ale predsa len, veď je to ako za živa pochovať! No keby tak miesto človeka — povedzme — psa? Pes je aj tak na to stvorený, aby strážil.

Pobral sa Jožo k bačovi, ktorý mal neďaleko salaš.

„Tak a tak, sváko Jano, nemáte dákeho zbytočného psa?“

A vyrozprával mu, na čo ho potrebuje.

„Psa? A zbytočného? Nie veru, Jožko môj. Ale počuj, nemohol by to byť vlk? Tej noci sa nám chytil jeden do jamy.“

„Vlk? Prečo nie? Vlk bude hádam ešte lepší!“

Zviazali vlčiska, na drúku ho zanesli k skale a potom na žinke spustili dolu do diery.

O chvíľu sa žinka pomykala a oni začali

ťahat'. Aká bola ich radosť, keď videli, že ten, koho vytiahli, je Matúš.

„Však sme ťa chytrou vyslobodili?“ vraví mu natešený Jožo.

Matúš hľadí neprítomne, čosi si nôti čudným, trúchlivým hlasom.

„Matúš, hej, Matúš!“ trasie ho bača za plece. „Čo si videl tamdolu? Naozaj sú tam poklady?“

Matúš aj hľadí, a predsa akoby nevidel. Jednostaj si čosi nôti trúchlivým hlasom.

Bača si poťuká prstom po čele: rozum sa mu pomútil!

Z Matúša sa naozaj stal čudák. Od ľudí uteká, po horách sa túla, v celé týždne sa nevedno kade poneviera. A potom sa ukáže, otrhaný, razí od neho vôňa divočiny. A z úst sa mu jednostaj vinie tá čudná, trúchlivá nôta.

Čo len mohol zažiť v tej skale, že sa takto načisto zvlčil? lámu si ľudia hlavu.

A od tých čias sa už vraj nikto neopovážal spustiť sa do Jánošíkovej skaly.

Hviezda a kahanček

DAGMAR WAGNEROVÁ

1
Na Sitne lúka hôľna,
pod Sitnom tmavá štôľňa
a v štôľni do temnoty
len slabo svietia knôty.

2
Odvrátia záhubu
od našich baníkov?
Dnes rudu nerúbu,
nekopú v bani kov.

V podzemných komnatách
je ríša Kowlada.
Bludisko zo zlata
banský duch ovláda.

3
A na zemi horší vladár,
ťažšie jeho okovy.
Čo to dáva ľuďom za dar?
Kríž — a k tomu hákový.

Nie, nebude Nemec šliapať
po dedine zakrátko!
Z hlavy sa už kľuje nápad
ako z vajca kuriatko:

Z bane vedie východ krycí.
O ňom vieme iba my...

Vojak s hviezdou na čapici
sa už blíži horami.

V nočnej tme ho baník stretá:
„Kráčaj za mnou! Rýchlo, brat!
Tajnou štôľňou do dúpäta
Nemcom rovno za chrbát.

Vystúpime prostred obce
z hlbín zeme, zo skaly...“

V bleskoch zbraní biele kopce
svietia ako kryštály.

Z hory plnej zlatej rudy
sa už roja rytieri.
Vyplní sa povest' ľudí
do poslednej litery.

4
Hviezdy a obloha
zlatom sú kované.

Vtom — hviezda päťrohá
zletela do bane.

V štôľni sa rozbrieždi.
Jas ako z paloty
štri sa od hviezdy
baníkom oproti.

Čo je to za žiara?
Svieti im dvojaká.
Kahanček haviara,
hviezdička vojaka.

5
Na Sitne lúka hôľna,
pod Sitnom zlatá štôľňa.
V nej päťatridsať jarí
kahanček s hviezdou žiari.

Výročie z najvzácnejších

V živote národov podobne ako v živote ľudí bývajú rôzne výročia. Najvzácnejším je však len jedno: to, ktoré pripomína najvýznamnejšiu udalosť v dejinách.

Pre náš národ je takouto udalosťou Slovenské národné povstanie. Vtedy totiž povstal slovenský pracujúci ľud, vedený komunistickou stranou, do boja proti nemeckému fašizmu a jeho domácim prisluhovačom, aby si vydobyl svoju slobodu.

Tridsiate piate výročie Slovenského národného povstania nie je však iba pripomenutím si tohto historického okamihu v našich dejinách. Je to výročie vzácnejšie o to viac, že práve pred tridsiatimi piatimi rokmi vzniklo nerozborné priateľstvo medzi našim ľudom a veľkou krajinou Sovietsov. V čase urputného boja na život a na smrť boli to totiž práve sovietski ľudia, ktorí v slovenských horách spoluorganizovali partizánske oddiely, zásobovali nás a umierali spolu s našimi bojovníkmi.

Keď oslavujeme naše najvýznamnejšie výročie, pripomínáme si preto i nezištnú pomoc, ktorú nám pred tridsiatimi piatimi rokmi poskytol bratský sovietsky ľud. Pripomíname si ju skutočne úprimne a srdečne za ňu ďakujeme, lebo nebyť tejto pomoci a nesmiernych obetí sovietskych partizánov, vojenských letcov, privádzajúcich na povstalecké letiská ľudí i zbrane, nebyť sovietskych vojakov, ktorí na Dukle zvädzali ťažké boje s fašistickými divíziami, len aby čo najskôr prišli na pomoc bojujúcim povstalcem, nežili by sme dnes ako slobodní ľudia.

Pre toto všetko je 35. výročie Slovenského národného povstania našim výročím najvzácnejším.

J. D.

Chlapček z Afriky

RUDO MORIC

„Budem mať sestričku, budem mať sestričku!“ oznamoval Edko, len čo vošiel medzi deti do škôlky. Pritom poskakoval až mu plavá štica lietala.

„A ako to vieš?“ vyzvedal sa Miňko šušlavým hlasom. A trochu závistlivo dodal: „Aj ja by som chcel.“

„Mama mi povedala. Vraj budem mať sestričku. Alebo bračeka. Ale ja chcem mať sestričku. A keď chcem, tak bude sestrička.“

„Haha, len si rozkáž!“ smiala sa Katka, čo jej dozadu trčali dva myšacie chvostíky s lienkami.

„A just bude sestrička!“ tvrdil Edko. „A aby si vedela, dáme jej meno Katka.“

Katka zvažovala, poškriabala sa po vyhrnutom noštiku. Potom povedala: „Katka som ja, nemôžu byť dve Katky.“

„Prečo by nemohli?“ zobral to Edko vážne.

„Nemôžu. To nie je bársaké meno.“

Veď ani moja sestrička nebude bársaká,“ urazil sa Edko a odul tváričku.

Vošla súdružka učiteľka a tým sa skončil rozhovor o Edkovej novine.

Ubehlo niekoľko dní. Edko netrpezlivo vyčkával. Kedy tá sestrička príde?

Jedného rána sa zobudil, a mamy nikde. Keď sa vyzvedal otca, vysvetlil mu, že mamička odišla do nemocnice po sestričku.

„Tak predsa sestričku!“ potešil sa Edko.

„Mala by to byť, aj ja veľmi chcem,“ pohladil ho otec po hlave.

A vyčkávali obaja. Otec i Edko.

Správa prišla zrána na druhý deň. Cez telefón. Oco div neprehltol mušfu. A keď ju zložil, vraví Edkovi:

„Nič to, kamarát. Sestrička nebude, je to braček.“

A so vzdychom dodal: „Aj tak dobre.“

„Akože, aj ty chceš sestričku, aj ja — a odrazu chlapec.“

„Nič sa nedá robiť. Privítajme toho chalana spoločným hurá!“

Zakričali trikrát hurá. Edkovi však ustavične čosi vftalo v hlave:

„Ocko, ja som aj v škôlke povedal, že budem mať sestričku a že sa bude volať Katka.“

„Tak slávnostne oznám, že je to chlap ako buk a bude sa volať Martin!“

„A nebudú sa mi smiať?“

„Prečo by sa ti smiali?“

Pre istotu však Edko v škôlke ani nemukol. Má čas, keď mama donesie bračeka z nemocnice.

A dobre spravil.

Keď otec doviezol mamu s malým Martinom domov, zaraz boli všetci okolo drobniačika. A otec vraví:

„Veď to je akýsi černocho! Kde si ho zobrala, mama?“

Mama sa smeje a vraví: „Rovno v Afrike.“

Edko len uši natfča a hľadá na drobnieka. Naozaj je to tmavé a zvráštené. Vlasy ako žúzoľ, tvárička počerná. La!a, vraví, že z Afriky, teda nie je z nemocnice?

Nuž tak to aj ohlásil v škôlke. Slávnostne, ako povedal ocko:

„Počúvajte, decká, mám bračeka!“

Katka hneď hihhi, hahaha.

„Vidíš, vravela som, že si nerozkážeš. A ty vraj Katka. Figurovú!“

Mier

SERGEJ MICHALKOV

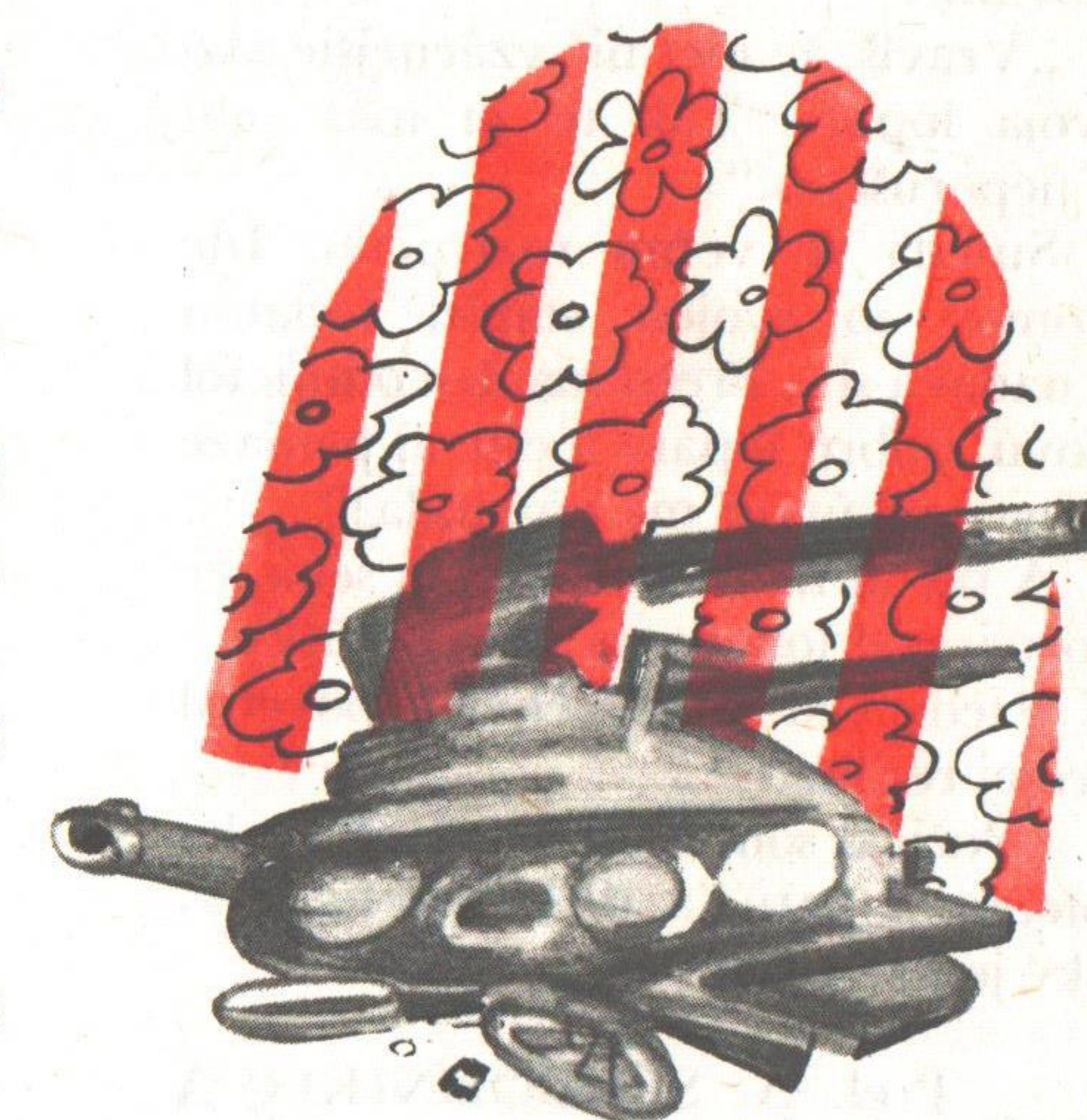
**Ženka dávno nie je malý,
práve včera osem mal.
Príbuzní mu darovali
delo, tank a samopal.**

**Samopal — kráľ ručných
zbraní
aký majú vojaci!
Bubienkový vyblýskaný,
rachotivo iskriaci**

**Hostia pili, jedli placky,
Ženka v izbičke sa hral.
A vojenské krásne hračky
na kúsočky rozobral.**

**Hľadia hostia vyjavene:
„Hrôza, všetko pokazil!“
„Aká hrôza? Odzbrojenie!“
oslávenec vyhlásil.**

Prel. JÁN TURAN

TENGLIA PATURAŠVILI

V jednej dedine žil dobrý a múdry človek, ktorého si všetci vážili. Raz prišiel do dediny neznámy muž a usadil sa v jeho susedstve. Nastala zima. Dobrý človek poprosil nového suseda, aby mu požičal lopatu na odhadzovanie snehu. Sused mu lopatu dal, ale na druhý deň si ju už pýtal späť.

„Prečo si mi ju nevrátil? Veď som ti ju nepodaroval, iba požičal!“

„Previnil som sa veľmi, sused,“ zahabnil sa dobrý človek. „Lopatu som zlomil, počkaj trochu, kým ti kúpim novú.“

„Radšej si ty kúp pre seba a nepožičiavaj si od iných,“ odvrkol sused.

Dobrý človek dodržal slovo a kúpil novú lopatu. No sused ju odmietol.

„Moja zlá lopata je mi vzácnejšia,“ povedal.

Dobrý človek ponúkol susedovi ešte aj peniaze, no sused sa nazlostil väčšmi ako predtým. Trval na tom, aby mu sused vrátil jeho lopatu, inú vraj nechce. Okrem peňazí ponúkol dobrý človek susedovi ešte aj ovce, no ten ani tak nesúhlasil.

Vtedy vošiel dobrý človek do kólne, kde mal schovanú lopatu, vyniesol ju a podal susedovi so slovami:

„Vravíš, že niet nič vzácnejšie ako tvoja lopata. Tak tu ju máš celú a neporušenú.“

Suseda to veľmi roztrpčilo. Ide domov so svojou starou lopatou a nadáva si: „Prečo som len odmietol novú, dobrú lopatu a ešte aj peniaze a ovce. Skúpost ma opantala!“

A tak sa nahneval sám na seba, že roztrieskal lopatu na márne kúsky.

Vtedy ten dobrý človek povedal svojej rodine:

„Požičal som si od suseda iba takú pletku, lopatu, a dozvedel som sa, aký je to človek.“

Prel. A. SLOBODNÍKOVÁ

„Ako sa volá?“ vyzvedá sa pehavý Miňo.

„Martinko. A viete, odkiaľ je?“

„No odkiaľ?“ uškrnula sa Katka.

„Rovno z Afriky!“ vykrikol Edko. „Čierne to je ako černochoch.“

Deti vyvalili očiská. Z Afriky? To teda ešte nepočuli.

„A kto ti povedal, že z Afriky?“ vyzvedá sa Katka.

„No kto, predsa mama.“

Keď mama, tak to tak musí byť. Mamy nikdy neklamú.

Edkovi víťazne žiarili oči. Keď nie sestrička, aj tak je dobre, lebo je z Afriky. Laľa, ako vyvaľujú okále!

Naozaj, deti boli úplne ohúrené. Edko má bračeka z Afriky!

Katka sa nezdržala, povedala to súdružke. Tá sa usmiala a povedala: „Nebój sa, Edko, veď ti braček vybledne.“

„Nevybledne,“ vraví Edko.

„No len počkaj pár dní.“

Edko si však bol istý, že súdružka len žartuje.

O niekoľko dní však Martinko naozaj vybledol. Vlasy mu ostali čierne, pokožka však dostala ružovkastú farbu.

„Teda neprišiel z Afriky?“ vypytoval sa Edko, keď mama kúpala bračeka.

„Och, ty môj hlupáčik,“ smiala sa mama. „Akože by mohol prísť na takýchto slabých nôžkach z ďalekej Afriky.“

„Ale si povedala...“

„To len tak. Zo žartu.“

„Ale ja som aj v škôlke povedal, že z Afriky,“ div sa Edko nepustil do plaču.

„Nuž tak teraz povieš, že černoško obelel.“

Aj to sa zdalo Edkovi zaujímavé. Černoško obelel, celkom milé. Zasa sa deti budú čudovať.

A veru sa čudovali.

„A neočervenie o pár dní?“ smiala sa Katka.

„Nie,“ dušoval sa Edko.

Počula to súdružka. Opýtala sa:

„Edko, je už poriadny chlap ten váš Martinko?“

„Pravdaže,“ vypučil prsia Edko.

„A máš ho rád?“

„Mám.“

„Tak ako keby si mal sestričku?“

„Ešte väčšmi. A už sa teším, keď začne chodiť. Budeme sa hrať. Potom ho dovediem do škôlky.“

„Na to sa ešte načakáme,“ zasmiala sa súdružka.

Ale nebolo to tak neskoro. Edko úprosil mamu, aby vzala aj Martinka, keď ho viedla do škôlky. Sám tlačil kočík. A deti sa cez okno dosýta vynadávali na Martinka, čo prišiel z Afriky a potom vybledol.

MÁRIA BASLÍKOVÁ

Krátka báseň

*Pišem krátku báseň Jane.
Jana podobá sa vrane.*

*Má čierny vlas
a strašne krá-krá-krá
krásny hlas.*

Prečo prihorelo lečo

*Čo sa to tu varí?
Kuchyňa je plná pary.*

*Mama tomu neverí.
V izbe píše
slovné hry.*

*V zošite
doslova
zašitá je
do slova.*

*Ticho vkladá
medzi slová medzery.*

*Darmo kričím —
ako do hory:
„V kuchyni ti niečo
prihori!“*

Kde? Čo?

Dnes to bude lečo.

Tobi

ONDREJ SLIACKY

„Už to viete, pán Kráľovič?“ spýtal sa tatka pán Valent, len čo sme vystúpili pred panelákom z auta.

„Čo mám vedieť, pán Valent?“ začudoval sa tatko.

„No to...“ povedal pán Valent a ukázal na roh domu, kde bola pani Deáková s Tobim.

Lenže Tobi neutekal ako inokedy a ani pani Deáková za ním nebežala. A to by ste mali vidieť ten šprint, keď za ním uteká. Vtedy je

celý dom na balkónoch. A pritom to vôbec nemusí robiť, lebo Tobi jej nikam neutečie. Ale pani Deáková sa hrozne bojí, že sa jej Tobi niekam zatúla alebo podbehne pod auto. A to by ona neprežila, pretože Tobi je pre ňu všetkým na svete.

A pritom sprvoti nechcela o ňom ani počuť.

Keď sme jej ho s tatkom priniesli, vtedy to ešte nebol Tobi, bolo to iba také malé šteňa, čo stále kňučalo a triaslo sa od zimy, tak sa vyľakala, že nás nechcela pustiť do bytu.

„Ale veď sa nebojte, pani Deáková,“ upokojoval ju tatko. „To sme my s Cyrom a priniesli sme vám aha toto... psíka. Nie, nie, nechcem zaň ani halier, kdežby... ale predsa nebudeme sa zhovárať takto cez dvere, pani Deáková.“

Napokon nás pani Deáková predsa len vpustila, ale to šteňa nechcela za celý svet. A čím väčšími ho nechcela, tým jej ho tatko väčšími vynukoval.

„Nie, rodokmeň nemá, to priznávam. Ale, prosím vás pekne, pani Deáková, záleží na tom, či je to šteňa s rodokmeňom alebo nie? Hlavne, že čúra, kam treba. A aké je len, chůďatko, prítulné. Vidíte, ako sa tuľká? A pozerá na vás. Však, Cyro, pozerá na pani Deákovú?“

„Pozerá, tatko.“

„No vidíte. Netreba sa hneď zapovedúvať. A do vášho bytu bude akurát. Nože, Cyro, podrž ho, nejaký som mokrý!“

Všetko toto povedal tatko tak rýchlo, až som od prekvapenia otváral ústa. Lebo doma tatko toho veľa nenavraví. Rozvraví sa len vtedy, keď si vypije. Ale vtedy u pani Deákovej nepil, a predsa vravel. A vravel tak pekne, až ju presvedčil. To šteňa zostalo u nej a on sa potom tak tešil, že to skoro vyzeralo, akoby bol urobil radosť sám sebe, a nie jej. Ale urobil to naozaj kvôli nej. Teraz to už viem. No vtedy som vedel iba to, že pani Deákovej zomrel muž a že odvtedy vôbec nevychádzala z bytu.

A predtým bola stále vonku aj s tou stoličkou, na ktorej sedával pán Deák, lebo potom, čo odpadol, už viac nemohol chodiť. A tak ho pani Deáková vozila hore-dolu, ale do

kopca pri našom dome ho vytlačiť nevládala. A pán Deák chcel byť iba hore, preto sa náramne čertil, keď ho tam pani Deáková nevytlačila. Nadával jej do sakramentských Nemiek a tou palicou, čo mal v ruke, bil od zlosti po kolese. A prestal iba potom, keď sa niekto natrafil a pomohol ho pani Deákovej vytlačiť hore.

„Tak to som ešte nazažila,“ vravela mama tatkovi, „aby jeden chlap takto týral ženu. A ja sa tej starej panej čudujem, že ho niekam nedá.“

„Kam? Kam by ho mala dať?“ spýtal som sa vtedy mamy.

Ale mama ako vždy, keď chcem niečo

dôležité vedieť, mi neodpovedala a ďalej si hovorila iba to svoje:

„Vlasta takto odpratala svokra a je mu tam celkom dobre. A ani ona si neničí život. Videl si, ako posledne dobre vyzerala?“

Ale pani Deáková pána Deáka nikam nedala a ďalej ho večer čo večer tisla s niekým na ten kopec. No potom z ničoho nič zastala pred našim domom malá čierna dodávka a vystúpili z nej dvaja chlapi, a kým otvárali vzadu dvere, strašne sa smiali. Ale potom, keď

niesli dolu schodami truhlu, už sa nesmiali, už len vraveli:

„Kurník, ten je ťažký.“

Pani Deáková cupkala popri nich a oboma rukami držala tú truhlu odspodu, čo sa bála, že im spadne na zem, a neprestajne ich napomínala:

„Dala pozor, bitte, aby nepotkla, dala pozor...“

A keď tí chlapi potom bez jediného slovíčka odfrčali, stála pred domom, ani sa nepohla. A bola už noc, a ona ešte stále nešla dnu.

A tak tatko šiel dolu a povedal:

„Podte, pani Deáková, odprevaďím vás domov!“

Ale pani Deáková sa ani nepohla, ďalej tam stála ako socha, a tak ju tatko chytil za ruku a odviezol ju k nám. Ale u nás dlho nebola. Vypila čaj a bez slova odišla domov. A potom ju mama ľutovala, lebo sa, chuderka, pomiatla na rozume.

„Veď normálny človek by to nerobil,“ hovorila mama tatkovi. „Ten by nestál pri obloku a nevyčkával by toho, čo sa už nikdy nevráti.“

„Je to úplne normálne,“ odvetil na to tatko.

Keď sme raz večer, to už bola tma, zazreli pani Deákovú, ako tisne do kopca tú stoličku, v ktorej sedával pán Deák, kým ešte žil, začudovane pokrútil hlavou aj on.

Ale potom znova povedal:

„A čo? Tá stolička je pre ňu niečo živé, niečo, čo sa pohybuje, niečo, s čím môže vyjsť von...“

Ale darmo to tatko vrazil. Mamu aj tak nepresvedčil.

„Hovor si, čo chceš. Zobralo ju to poriadne. Ešte šťastie, že je tma. Keby ju tak uvidela Hajtáška, zajtra by to už vedel celý barák.“

„Ponúkol mi ho jeden môj známy. Keby som si ho nebol vzal, tak ho utopí ako tie ostatné. Tak je tu. Ale ty, Cyro, neskáč. To nie je pre teba!“

„A pre koho, tatko?“ spýtal som sa zarazene.

„Pre pani Deákovú.“

A tak to šteňa zostalo u pani Deákovej. Lenže nie deň-dva, ako som sa utešoval, ale navždy.

No potom to už nebolo šteňa, bol to Tobi.

„Tobi, komm! Tobi, schnell!“

Vtedy už pani Deáková nepostávala pri

A stará pani si predsa nezaslúži, aby si kdekto z nej utáhoval a poklepával sa po čele.“

Doma potom ešte povedala, že by sme mali niečo urobiť, ale tatko nevedel čo, a tak len pokrčil plecami. No po niekoľkých dňoch doniesol to šteňa.

obloku, ani netisla tú prázdnu stoličku na kolesách za náš dom, ale behala za Tobim. Lebo Tobi nešiel popri nej, ako chodí collie od Hajtášov. Tobi behal, skákal, váľal sa, kde mu napadlo, a pani Deáková iba kričala, že to bolo počuť do všetkých bytov:

„Tobi, počkala... Tobi, nebežala!“

Ale Tobi sa na pani Deákovú ani neobzrel. Ďalej vyčíňal ako divý, ale potom odrazu prestal, pribehol k nej, ale pani Deáková sa tvárila, že ho nevidí. Vtedy si Tobi sadol a prednými labkami ju začal prosiť. To už pani Deáková nevydržala, vzala Tobiho na ruky a Tobi sa od radosti rozkňučal a začal jej oblizovať tvár.

„Tobi, Tobi, prestala!“

Ale Tobi neprestal, maznal sa stále väčšími a väčšími. Vtedy sa pani Deáková odrazu rozosmiala a všetci, čo sa na ňu dívali, rozosmiali sa tiež.

„To vari ani nie je pravda, čo vie jeden pes urobiť s človekom. A keby to bol aspoň pes. Ale veď je to iba taký tuľulík. No čo na to povieš?“ spýtala sa mama tatka.

„Čo mám povedať?“ zatváril sa tatko nechápavo.

No keď sa k nám mama obrátila chrbtom, potmeľúcky na mňa žmurkol. Ja som naňho žmurkol tiež, lebo teraz som už vedel, prečo to šteňa vtedy zanesol pani Deákovej, a zrazu som bol strašne rád, že mám takéhoto tatka.

Ale s tými ľuďmi, čo sa usmievali, keď sa stretli s pani Deákovou a jej Tobim, to zasa celkom pravda nebola.

Pán Hajtáš a pani Hajtášová, čo bývajú pod pani Deákovou, tí sa teda nesmiali nikdy, lebo oni majú Tobiho v žalúdku, ako vravieva tatko.

To bolo tak, že pán Hajtáš priniesol raz z Tuzexu novú simcu a zaparkoval ju rovno pred domom. Pani Hajtášová ju potom celý deň leštila, a kto mal čas, vyšiel von, aby tú svetovú simcu videl celkom zblízka. Vyzeralo

to celkom tak, ako keď my s tatkom stojíme pred výkladom a obzeráme si japonské fotoaparáty a môžeme sa na ne iba dívať, lebo mama nechce ani počuť, aby sme si ich kúpili. A tak sa na ne iba pozeráme a je nám pri tom tak trochu smutno.

Aj ľudia, čo sa dívali na Hajtášovie simcu, boli akísi smutní, keď tu odrazu pribehol Tobi, zdvihol zadnú labku a vyčúral sa im na vyblýskanú puklicu.

Vtedy všetci, čo tam boli, sa rozosmiali a smiali sa tak, až sa od smiechu prehýnali.

Ale pán Hajtáš s pani Hajtášovou sa nesmiali, tí iba stáli a nemohli sa pohnúť z miesta. A tá ich simca už vôbec nebola svetová, svetový bol už iba Tobi.

No mama si to vôbec nemyslela a celý ten deň bola namosúrená až hrôza.

„Že nemá chlapčisko rozum, to viem pochopiť,“ vravela. „Ale že ho nemáš ty, to teda pochopiť neviem. Smiať sa z Hajtáša!“

„A čo? Zrútil sa vari svet?“ hodil tatko rukou. A potom si otvoril fľašu vína. „Tomu Tobimu musíme pripíť na zdravie. No nie, Cyro?“

Ale tatko pil iba sám. Mama si s ním nechcela pripíť, iba hovorila, že takého egoistu ešte nezažila.

„Zabudol si už, že Hajtáš vie všetko zariadení? Teraz sa na nás vykašle!“

Ale tatko si nechcel priznať, že je egoista, iba si mlel to svoje:

„Mne môže byť ten tvoj Hajtáš ukradnutý. Ja sa za ničím nepechorím. Mne je dobre tak, ako je. A vôbec, kto to je ten Hajtáš?“

„Nezačínaj zasa!“ odsekla tatkovi mama.

„Nevieš?“ zatváril sa tatko začudovane.

„Tak ja ti to teda poviem. Je to somár. Celkom obyčajný namyslený somár. Niktoš, čo sa ešte včera s ostatnými tlačil v električke.“

Tatko to už vtedy musel mať poriadne popletené, lebo pán Hajtáš v električke vôbec nechodí, pán Hajtáš sa vozí na žiguli, a odteraz sa už bude vozit' na simce.

„Náhodou Hajtáš je ktosi,“ odsekla tatkovi mama. „Pán Ktosi!“

Na to už tatko nepovedal nič, len sa uškrnul, hodil rukou, akože hovor si, čo chceš, aj tak ma

nepresvedčíš, ja viem svoje. Lenže tatko sa teraz naozaj zbytočne uškŕňal, lebo Hajtášovci sú celkom inakší ako ostatní v našom dome.

Pani Hajtášová je speváčka v opere, ale tatko vraví, že spieva iba tak medzi ostatnými, že ju ani nevidno a že by na tom nebolo nič zlé, keby sa netvárila, že spieva ako Mária Kala... Kasa... ja už neviem, aké meno to povedal. Ale isto to bude nejaká čudná speváčka, lebo pani Hajtášová spieva iba la-la-la...

„Ja z tej Hajtášky raz ošediviem,“ vravieva tatko, keď sa nad nimi ozve jej hlas. Ale viac nepovie nič, ani nepustí nahlas rádio, ani nebúcha na radiátor, ako to robí pán Valent, lebo mama si s Hajtášovcami nechce nič začínať.

Kto sa ich okrem pána Valenta nebojí, je Tobi. Len čo začne pani Hajtášová vyťahovať to svoje la-la-la, spustí taký brechot, že sa to ozýva po všetkých poschodiach. A pani Hajtášová dostane vtedy migrénu a búcha pani Deákovej na dvere. Lenže čím väčšími búcha, tým väčšími Tobi breše. A tak je pani Deáková z toho celá nešťastná a radšej uteká s Tobim von.

No pani Hajtášovej aj tak nevyhovie, ona nemôže Tobiho ani cítiť.

Ale teraz už bude spokojná, lebo Tobi už viac nebude brechať, Tobi už nebude brechať nikdy.

„Ráno brechala, moc brechala,“ vravela pani Deáková vtedy, keď sme sa vrátili domov z výletu, „a ja nemohla bežať, ako bežala. Pichala ma bok, a tak pustila Tobiho von. A to nemala robiť, lebo Tobi naspäť nechodila, a tak pozrela za ním a našla ho, ako kňučala na zemi, lebo Tobi zjedla nejaká otrava...“

Všetci, čo tam stáli, boli ticho, nikto nič nehovoril. Hovorila iba pani Deáková, a potom už nehovorila ani ona. Už sa na nás iba bojzливо dívala a z očí jej tiekli veľké slzy.

Vtedy vyšiel z domu pán Hajtáš s pani Hajtášovou a každý sa na nich tak zvláštne díval, keď nasadali do tej svojej mizernej simcy, ale nikto nepovedal ani slova.

Len v očiach, v očiach mal každý nevýslovný hnev.

Had, mačička a psík

MILAN RÚFUS

**Mala raz jedna vdova syna,
utešeného, krásneho.
Ako keď slnce dohasína,
upínala sa na neho.**

**A bol ten chlapec hoden chvály.
Štáby ho vážil zo zlata.
Miloval svet — strom, vody, skaly...
A nadovšetko zvieratá.**

**Chudobní boli. Ako inak?
Ktože už čo s tým urobí?
Veď rozprávka si vyberala
tých svojich jakživ z chudoby.**

**Chodieval chlapec ku kráľovi
na zámok hrabať do smetí.
Že nájde aspoň pierko, ktoré
hojnosti z krídla odletí.**

**Tri razy našiel po grajciari
a hneď mal šťastie v malíčku.
Len hádajte, čo kúpil za ne!
Hada, psíka a mačičku.**

**Že ich zlé deti chceli zabiť,
po grajciari ich vyčaral.
Čo robiť — zas len vykypelo
z prázdneho hrnca bedára.**

**„Už sa len, mamka, nehnevajte,
prosiaci na ňu pozerá.
„Kŕmiť ich budem kôročkami,
čo sa v tých smetiach nazbiera.“**

**Odpustila. Veď ako by sa
hnevala za nič dokopy?
Materské srdce nezrdzí sa,
ako vosk sa hneď roztopí.**

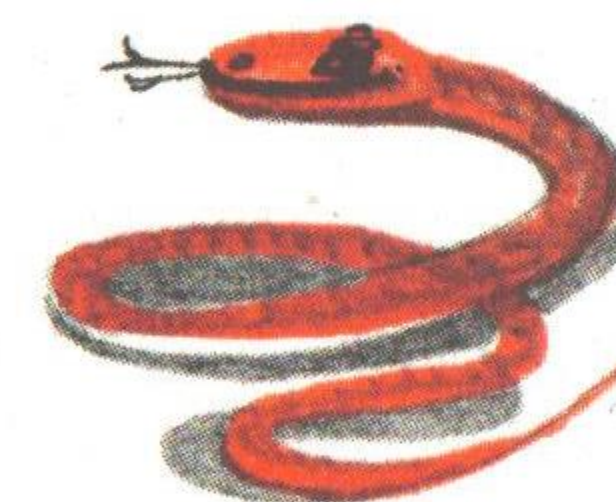
**I živil si ich, kôrky zháňal,
chodieval hrabať do smetí.
Ibaže hlad — to nie je vrana:
dupneš nohou a odletí.**

**Keď im už bolo poumierať,
tu riekol hadík: „Hlad je hlad.
Zberaj sa, Janko, cestu merať.
Ja som ti nie had ako had.“**

**Ale som hadík toho hada,
čo všetkým hadom kraľuje.
Zachránil si ma. Poďme k nemu,
čo budeš chcieť, ti daruje.**

**Žiadaj si prsteň, nie ten zlatý,
odmietni dary, výslnia.
V tom prsteni sú obri a tí
ti každú žiadosť vyplnia.“**

**Podrobili sa jeho vôli:
dali mu prsteň, tak ho vzal.
Ak vyšiel z domu celkom holý,
domov sa vracal ako kráľ.**

Ibaže, pravda, bez hadíka.
Psík s mačičkou mu ostali.
O krátky čas tá prostá hlava
akoby bola v ošiali.

Čosi v ňom vrta, dušu loví,
chuť to má trochu od blenu.
„Zájdite, mamó, ku kráľovi,
či by dal dcéru za ženu!“

Bohatý som, len proste milo
a možno sa nám podarí.“
Začal si píliť zlatou pílou
pod drievnym šťastím konárik.

Aj odpíliť a potom padol.
Bieda ho vzala na milosť.
Z tých svojich zámkov letel nadol,
len sa tak za ním prášilo.

Princezná dáko rozpoznala,
čo má ten prsteň za cenu.
Privolila a tak si vzala
ženícha kvôli prsteňu.

Hneď ako zaspal po sobáši,
vzala ten prsteň. Vzápätí
stala sa všetkým obrom paňou
a stúpala im na päty.

Prikázala im odnieť zámok
so všetkým činom za more.
Prebudil sa náš čerstvý ženích
v tej hrbe smetí na dvore.

„A či si myslel, že ťa rada?
Či že sa potok obráti?
Veď ako vrana k vrane sadá,
k bohatstvu lipnú bohatí.“

Jediná láska, čo v nich blčí,
jediné, čo z nich ostane.
Zachcelo sa ti hodov vlčích,
ty moje čelo baranie.

No stalo sa. Už opäť blízko
bude mať tetka bieda k nám.
Vyber sa, syn môj, na smetisko
kôročky hľadať zvieratkám.“

Zvieratká. Čisté pred človekom,
tie skúsia stavať zbúrané.
Kde prišiel zlý a sekol mečom,
tam prilahnú si ku rane.

Budú ju čistiť, nevedomé,
jazykom drsno láskavým.
A povedia nám, kde je v dome
lavica, stôl, kde kozub, dym,

kde ležia všetky veci verné
a čakajú: nám osožiť,
keď z hĺbky v sebe nedoziernej
vrátime sa k nim prosto žiť.

Keď z búrok, čo sme rozpútali,
vždy sami sebou zrazení,
nájdeme cestu ku tým malým
a múdrym veciam na zemi.

I rozprávočka po nečase
vyslala psíka s mačičkou
nájsť princeznú tam za moriami
a na jej prste taký kov,

čo ho aj obri poslúchajú,
doniesť ten prsteň kradnutý.
Nechže náš chlapec popletený
za ním už toľko nesmúti.

Mačička najviac vykonala.
Hoc i psík — joj, i sto razy! —
tak veľmi chcel byť na pomoci,
že všetko skoro pokazil.

A musela mu do ňufáka,
zvedavého a hlúpeho,
pazúrik pustiť, čo ju taká
zlosť pochytila na neho.

A boli milí, na bozkanie,
a dôležití, že až strach,
keď krúžok z prsta zradnej panej
Jankovi niesli v papuľkách.

„Ja teraz kúsok! Nebuď taká!“
A prsteň hybaj do trávy.
Pazúrik hybaj do ňufáka:
„Ty jeden Dunčo ťarbavý!“

Lahko im bolo hľadať v tráve,
čo predtým ťažšie hľadali.
Šťastlivo došli. Doma práve
k prázdnomu stolu sadali.

„Tu ti je prsteň. Kiež sa krúti
na tvojom prste ostošesť!
Ach, takí sme už vyhladnutí,
rozkáž tým obrom: chceme jesť!“

A Jankovi už múdrosť radí.
O princezničky nestojí.
Od obrov nechce zámky, hrady,
len trochu šťastia pre svojich.

Mačička zavše v reči vzplanie
a plytvá chválou na seba:
„Nebol by prsteň, keby ja nie!“
A psíček vrčí: „Aleba!“

Čo to zas máta? V čom to hrebie?
Prestaň s rečami planými.
Keby nás nebol zobral k sebe,
neboli by sme ani my.

Na konci dobre? To je málo.
Začínať treba od neho.
Videla si už, že by stálo
zlé na počiatku dobrého?“

Mladí hrdinovia Slovenského

„Mládež zohrala v Povstaní a partizánských bojoch veľkú úlohu. Zaiste má pre výchovu mladých ľudí dnes neobyčajný význam stavať im pred oči príklady statočnosti, uvedomenia, odvahy, čistej duše a mladého nadšenia z čias bojov za slobodu.“

GUSTÁV HUSÁK

Mnoho je u nás pomníkov, ktoré pripomínajú hrdinský boj nášho ľudu proti fašizmu. Veľa je na nich mien tých, ktorí v tomto boji neváhali obetovať svoj vlastný život.

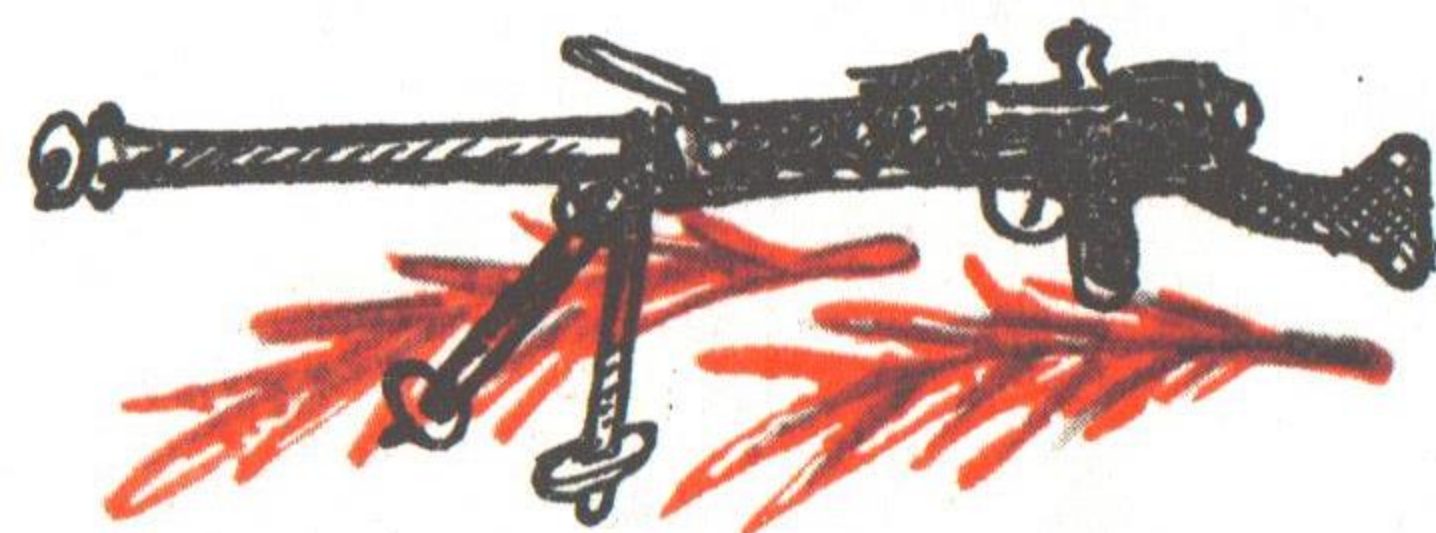
Nespočetné mená mužov a žien. Ale i detí a mladých ľudí. Chlapcov a dievčat. Malých partizánov — hrdinov Slovenského národného povstania.

Jedným z nich bol

Julko Hospodár

príslušník partizánskej brigády „Za oslobodenie Slovanov“. Partizánsku prísahu zložil 12. septembra 1944 v Novej Bani. Hneď nato ho prijali za člena Komunistickej strany Slovenska a zaradili do protitankovej roty. 26. septembra dopoludnia zaútočili na postavenie jeho oddielu nemecké tanky. Partizáni prvý útok odrazili, pričom vyradili z boja jeden nepriateľský tank. Pri druhom útoku sa jeden z tankov rútil priamo na postavenie, v ktorom bol Julko Hospodár. Podľa očitých svedkov si Julko v tejto hrozivej situácii počínal ako skúsený frontový bojovník. Chladnokrvne nechal nemecký tank prirútiť sa čo najbližšie k svojmu okopu a potom naň vystrelil z protitankovej pušky. Tank zneškodnil, no vzápätí jeho život vyhasila dávka z guľometu.

V ten deň mal iba šesťnásť rokov...

PARTIZÁNSKA PRÍSAHA

Ja, syn pracujúceho ľudu, vstupujúc do partizánskej skupiny a prijímajúc čestnú hodnosť bojovníka-partizána, národného pomstiteľa, pred touto zástavou a pred tvárou svojich bojových druhov prisahám vernosť svojmu národu, svojej vlasti. Prisahám, že budem čestným, chrabрым, nezištné a obetavo odovzdaným bojovníkom-partizánom. Sľubujem:

Pomstiť sa nemilosrdne nepriateľovi za preliatu krv žien a detí.

Presne plniť všetky rozkazy a príkazy.

Prísne zachovávať tajomstvá skupiny, tajiť jej počet, výzbroj a úlohy, ktoré skupina plní.

Neustále zvyšovať svoju bojovú schopnosť a chrániť svoju zbraň.

Keď toto poruším, nech ma stihne trest.

Nech je prekliate moje meno ako meno zradcu!

Hrdinom, ktorý obetoval svoj život v boji za slobodu, bol aj

Janko Daniel

Keď sa jeho oddiel utáboril pod Javorom na Budínskych lazoch, prišiel domov, do Ľubore-

národného povstania

Pripravil
ONDREJ SLIACKY

Violka Valachová

či, aby včas informoval partizánov o pohybe nemeckých vojakov. Pred Vianocami sa Nemci rozhodli zlikvidovať budínsky partizánsky oddiel. Len čo sa však jedna z ich skupín priblížila k Ľuboreči, vzal Janko Daniel ukrytú signalizačnú pištoľ a za humnami vystrelil červenú raketu.

Partizáni boli zachránení. Janka Daniela, partizánskeho rozviedčika, však Nemci chytili, mučili a 24. januára 1945 popravili. Jeho telo mohli sňať obyvatelia Budínskych lazov zo šibenice až vtedy, keď ich dedinu oslobodili vojaci slávnej Červenej armády.

DESATORO POVSTALECKÉHO BOJOVNÍKA

1. Starostlivo zachovávajú rozkazy a príkazy svojho veliteľa.
2. Pri pohybe sa kry, lebo nevieš, kde má nepriateľ pozorovateľňu!
3. V noci nikdy nefajči! Ohníček cigarety vidieť veľmi ďaleko.
4. V prednej línii nehovor nahlas! Tvoj hlas je smer pre minú.
5. Každé voľno využi na odpočinok! Únava je zlý kamarát.
6. Doma je čistota pol zdravia, na fronte celé.
7. Kamarát v boji je твоjím bratom.
8. Neobzeraj sa, čo robia iní. Plň svoju úlohu!
9. Nestrielať hneď, len čo uvidíš nepriateľa. Počkaj na istý zásah!
10. Zakop sa do tri štvrté tela! Neublíži ti ani mína, ani tank.

V povstaleckých bojoch hrdinsky zomrela i šesťnásťročná bratislavská študentka

príslušníčka I. Stalinovej partizánskej brigády.

Pri odchode z Martina do Veľkej Fatry prepadli jej oddiel tri nemecké prieskumné tanky a prehradili mu ústupovú cestu. Rozpútal sa neľútostný boj. Fašisti za nepriestrelným pancierom boli však vo výhode. Partizáni umierali jeden po druhom. Vtedy sa Violka priplazila k najbližšiemu tanku, vyskočila naň a cez otvorenú vežu vhodila doň granát.

Tank sa odmlčal a to stačilo partizánom, aby sa zachránili. Violka však medzi nimi nebola. Po jej odvážnom čine ju fašisti dobili na smrť.

Výzva Slniečka

Julko Hospodár, Violka Valachová a Janko Daniel nie sú však jediní mladí hrdinovia SNP, ktorí umreli v boji proti fašizmu. Svoj život obetovali aj Tonko Oravec z Liptovskej Lúčky, Irenka Čumová z Medzibrodu, Ernest Mišovie z Likavky, Ondrik Ivačin z Bratislavy, Janko Hanuška z Detvy a ďalší iní. Mnoho vieme o ich živote a hrdinskej smrti, mnohí mladí hrdinovia zostali však neznámi. O ich činoch vie len niekoľko spolubojovníkov alebo blízkych príbuzných. Takéto činy a takíto mladí ľudia by však nemali zostať neznámi. Redakcia Slniečka sa preto obracia na vás, chlapci a dievčatá, s výzvou: Pátrajte po mladých hrdinoch SNP, pýtajte sa na nich doma i vo svojich bydliskách, zapíšte si ich osudy a všetko, čo sa dozviete, pošlite k nám do redakcie. Vaše príspevky spracujeme a uverejníme. Bude to dôstojná vďaka všetkým tým, ktorí pred tridsiatimi piatimi rokmi položili základy nášho dnešného mierového, slobodného života.

Starena a ľadový medveď

VLADIMÍR STUHL

V malej indiánskej dedinke žila opustená starena. Nemala muža ani syna, nemala sa s kým lúčiť, keď sa muži z dediny vydávali na lov. Nikoho nečakala, keď sa vracali s dobrých úlovkom domov. Susedky jej kedy-tedy v ľútosť podstrčili kúsok mäsa alebo priniesli trochu polievky.

Raz v snehovej metelici vyzerala z chyže a v závejoch uvidela skrehnutého ľadového medvedíka. Zľutovala sa nad ním, lebo bol opustený ako ona, vzala ho do náručia a odniesla domov. Sama nemala občas čo do úst vložiť, no aj z toho mála, čo sa jej ušlo, keď lovci delili dobrý úlovok, polovicu vždy dala medvedíkovi.

„Jedz, synček môj malý, jedz, musíš byť silný, aby si sa čoskoro mohol vydať na lov.“

A medveď rástol a mocnel, srst mal bielu ako vodná pena. Na jar sa po prvý raz vybral loviť lososy. Starenka už nemusela čakať, či jej susedky prinesú zvyšok z obeda, Kunikdžuak, ako si nazvala medveďa, bol obratný lovec a v chatrči bolo už teraz dosť rýb a tullenieho mäsa.

Starenka obchádzala susedky a pozývala ich:

„Zájdite ku mne, pohostím vás dobrým mäsom a horúcim tukom. Synček Kunikdžuak bude mať radosť, že vám chutí.“

hľaj sa, kým si lovci po teba neprídu!”
„Musíme Kunikdžuaka zabiť,“ rozhodli sa.

Deti vybehli z chalupy, kde sa muži radili, a bežali k starenke.

„Chcú zabiť vášho syna, starenka! Chcú zabiť Kunikdžuaka!“

Prel. J. TICHÁ

Čoskoro však lovci začali šomrať. Nepáčilo sa im, že Kunikdžuak nosí z lovu domov viac mäsa ako oni. Mračili sa, keď sa im ženy posmievajú.

„Ste vy pekní lovci, len čo je pravda! Ľadový medveď vás všetkých vopchá do vrečka.“

Lovci sa nahnevali.

„Dokedy budeme ešte počúvať tie babské posmešky? Kým s nami nechodil na lov ten prekliaty medveď, ženy nás pri návrate vždy vítali. Teraz sa len uskrňujú.“

Starenka sa zľakla:

„Musíš ujsť, synček. Rýchlo, poná-

„Chod' a už sa nevracaj. Srdce by mi puklo od žiaľu, keby som sa musela pozrieť do tvojich mŕtvych očí!”

Medveď ušiel do hôr a starenka bola zasa sama. Zasa musela čakať, až sa nad ňou susedky zľutujú. Smutno jej bolo bez synčeka chlpačička, no tešila sa, že je živý, že ho lovci neskántrili.

Raz ráno vyšla starenka z chyže a čo vidí: pred dverami leží tučný tuleň a vedľa neho päť veľkých lososov. Kunikdžuak na starenku nezabudol. A starenka, tak ako predtým, nakrájala vždy večer plátky tučného tullenieho mäsa a rezne

Eskimácke srdce

GIANNI RODARI

*Prečudesní sú títo Eskimáci:
vôkol nich ľad — ľad nikde nekončiaci.*

*U nich aj domky podivného vzhľadu,
námestia, cesty, uličky — sú z ľadu.*

*Od podláh vždy až po tie povaly
všetučko-všetko z ľadu stavali.*

*Dokonca z ľadu u nich je i lože;
vytesali ho z ľadu hrubé nože!*

*A — ak sa mi to iba nemarí —
z ľadu je aj ich kozub prastarý!*

*Z ľadu tam nie je jedine len jedno;
najskrytejšie i najcennejšie vedno:*

*ich srdce, ktoré zohreje i pól —
i so všetkými ľadmi navôkol.*

Prel. VILIAM TURČÁNY

Strapatá Marka

ŠTEFAN MORAVČÍK

Babka Rára z Gajár mala chlapca Paľa. Paľa mala rada strapatá Marka. Raz však babka spala a Paľa vzal drak. Babka Rára plakala. Strapatá Marka šla Paľa hľadať. Šľapala, šľapala, hľadala, hľadala, lenže márna snaha. Až raz zbadala na skalách hrad. Zaraz tam šla. Stál tam agát a krákala tam stará vrana:

„Krá-krá! Paľa vzal drak Mamľas. Má plán — z chlapca sa má stať pán. Má vraj hrať šaša na svadbách.“

„Šaša? Ach, taká strašná hanba!“ zaplakala Marka.

Naraz stál na hradbách sám drak Mamľas. Za kabát ťahal Paľa z Gajár.

„Ľaľa, Mara!“ zachrčal drak. „Z Paľa sa stal páň. Aha, aká paráda: zlatá kravata, smaragd na šatách a hladká šabľa!“

„Pán? Ba maškara!“ naštvála sa Marka. Mrkla na Paľa: „Zdrap draka Mamľasa, zraz! Máš zbraň, tak Mamľasa zmláť!“

Bác! Bác! Šabľa šľahla, drak zamrňal a tak jak klát padal z brala.

Raz-dva bola na skalách svadba. Marka šla za Paľa a z chlapca z Gajár sa stal kráľ.

Čo je rodina

Rodina je, keď ocko jednou rukou chytí Tomáša a druhou mamu. A keď mamička chytí jednou rukou mňa a druhou ocka. Rodina je aj to, keď sme všetci v cukrárni a ocko hundre:

„Cukráreň je pre deti. Pre chlapa je futbal.“

Rodina je aj vtedy, keď jedna stará mama povie druhej starej mame:

„Aké to len máme pekné a spôsobilné vnúčatá...“

Rodina je tiež to, keď ocko leží vo svojej posteli a spieva Tri dni ma naháňali, a aj mamička leží vo svojej posteli a spieva Od Oravy dážd' ide a ja s Tomášom ležíme medzi nimi, aby sa nám nič nestalo.

Ako hrá mamička

Mamička hrá na husliach. Stále. Aj večer, ale nie doma. Inde. Keď mamička hrá na husliach doma a ocko nemôže počúvať futbal, kričí:

„Kto má to fidlikanie stále počúvať?“

Ale keď mamička hrá v televízii a má krásne šaty, ocko nechce počúvať nič a kričí:

„Tomáš! Gabriela! Budete už konečne ticho? Chceme počúvať mamičku, ako krásne hrá...“

Tajomstvo prázdnej nábojnice

ALOJZ ČOBEJ

Dlho som si myslel, že prázdna nábojnica na krúžku pri otcových kľúčoch je iba lacný suvenírom alebo prázdna paráda. Netušil som, že v tomto kúsku lesklého kovu je skryté nezvyčajné tajomstvo.

„Odkiaľ máš tú nábojnicu?“ opýtal som sa otca raz večer.

„Od jedného vojaka.“

„A máš ju dávno?“

„Tridsaťpäť rokov.“

„A prečo ju stále nosíš so sebou?“ spýtal som sa.

„Ani neviem,“ zvrátil otec čelo. Po chvíľke však z ničoho nič začal:

„Vtedy, v štyridsiatom štvrtom bola hmlistá jeseň. Od polovice októbra všetko vybielila hustá osuheľ. Nad ránom boli polia ako z cukru. No len čo sa zablyso slniečko, znova sa ukázala tráva, oráčiny a pusté strniská. Náš otec bol už druhý rok na fronte, krmu v záčinku nebolo nazvyš, a tak sa páslo, kým mali čo kravy pyskom šklbnúť. S Paľom Fašangom sme vyháňali najradšej hneď za humná — do kapustnísk, na ostredky a do záhrad.“

V ten deň stál na moste za dedinou nemecký vojak. Očami rátal kravy, aby sme nebudaj nenechali jednu v hore pre partizánov. Na pašienok alebo do lesa v tom čase bolo chodiť neradno a navyše nám to doma zakázali. Pásli sme teda tak, aby nás ten na moste mal ako na dlani.

Možno by sa nakoniec bolo všetko skončilo ako inokedy, keby si Paľo nebol spomenul na lieskovce. Po prvých mrazoch pršali na zem ako broky.

Zašli sme teda pod horu k lieštine. Stačilo zahrabať rukami a zo suchého lístia sa gúfali oriešky ako vrabčie vajíčka. O chvíľu sme ich mali plné vrecká.

Spokojný s úlovkom som zdvihol zrak a takmer som zdúpnel od ľaku. Z hustého kríčia hľadalo na mňa dvojce čiernych očí. Chcel som sa zvrtnúť a zdúchnuť kade ľahšie, ale nohy ma neposlúchali. Stál som tam ako vrastený do zeme. No skôr, ako som sa spamätal, povedal chlap v liešti:

„Neboj sa ma, chlapče. My sme naši!“

Ničomu som nerozumel. Aj keď sa po dedine vpravilo, že hory na okolí sú plné partizánov, tváril som sa, akoby som spadol z duba.

„Rob sa, akoby si zbieral orechy, a počúvaj ma!“ vravel mi neznámy.

Prikývol som.

„Vezmi svoju najlepšiu kravu a prived ju do hory!“ prikázal mi.

Takmer mi to vyrazilo dych. Nevedel som si ani len predstaviť, čo by bolo doma, keby som to urobil. Naše dve kravičky boli živiteľkami celej rodiny. Zavrtil som hlavou a do očí mi vbehli slzy.

„Nie, to nesmiem.“

„Neboj sa, nevezmem ti ju,“ pochopil moje obavy. „Máme tu raneného a potrebujeme iba mlieko!“

Ten hlas zrazu už nerozkazoval, ale prosil. Spomenul som si na svojho otca. Dávno sme už nič o ňom nevedeli. Jedni vraveli, že padol, iní, že prebehol na druhú stranu. Ba našli sa aj takí, čo tvrdili, že sa pridali k partizánom.

Zrazu zo mňa celkom spadol strach. Všimol som si, aké má ten človek vpadnuté oči a strhanú tvár.

Obzrel som sa za seba. Vojak na moste pokojne fajčil a vyhrieval sa na jesennom slniečku.

Ten v hore to pochopil.

„Zažeň kravu opatrne za záhrady a potom úžľabinou k hore. Tam ťa už budeme čakať.“

Janko Slamka

IÁN KORENKO

Čo sa stalo pod lesom

„Danka!“ zavolala mama z obloka. „Nehraj sa tam! Poď domov!“

„Už idem,“ odpovedala Danka a utekala k mame.

Len čo buchli domové dvere, ozvalo sa z kopy haraburdia neďaleko domu: „Ech!“ Potom druhé „Ech!“ A napokon ešte jedno „Ech!“ V kope zarapčalo, zapukalo a zrazu stál na nohách Janko Slamka. Pokrútil hlavou, pohýbal rukami, striasol sa, podupkal nohami a zavolal: „He — héj!“

Na kope najskôr zašuchotalo, ako keď sa zimný vietor preháňa po šáší. Hneď nato zasvištalo, ako keď bičom švihne. A odrazu hop! Šaško je na svete. Trošku sa schúlil a urobil tri kotrmelce dolu vrškom. Tam si zvysoka nadskočil, rozhodil ruky a hop! Ale nazad sa mu to nepodarilo.

„Ostareš si, kamarát,“ usmial sa Janko Slamka.

„V tej truhlici som celkom zdrevel,“ hneval sa Šaško. „Celé roky som ležal na samom spodku. Len sa nesmej, sto ráz zopakujem všetky svoje kúsky. Budeš vyvalovať okále.“

„Nevrav,“ neverí Janko Slamka.

„Povedal som sto ráz?“ zväznel Šaško. „A dokážem to, uvidíš!“

Ťapli si do dlaní, stávka platí.

Vtom dokrival Silko. „Ale si mi calo, až sa celá roztriasla, rozsypala. Vzápätí vyletelo z nej lietadlo a vznieslo sa vysoko nad borovicový les.“

Z lietadla čosi visí a ťahá ho na zem.

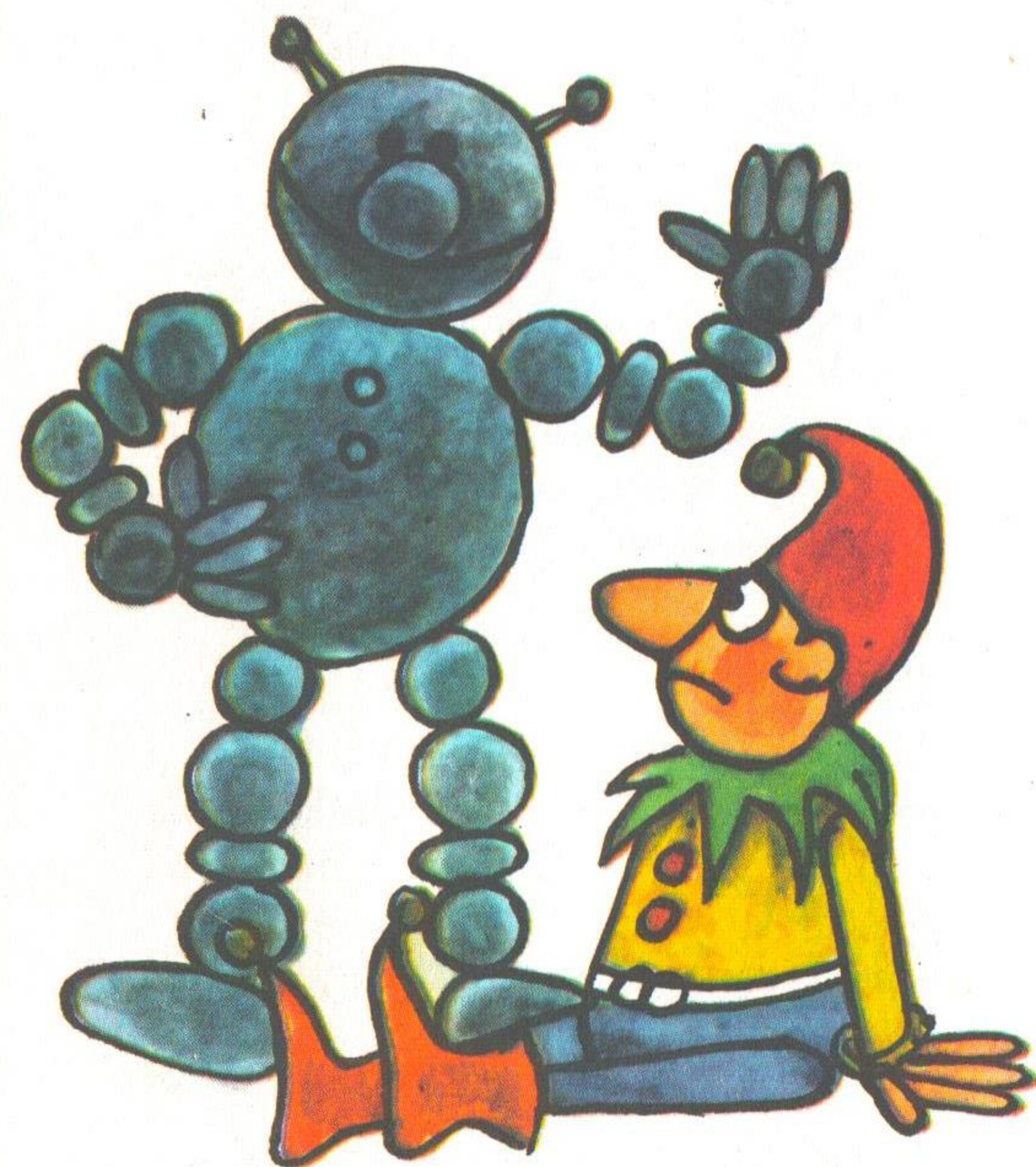
„He-héj!“ skríkol Slamka.

„Ho-hój!“ pripojil sa piskľavým hlasom Šaško.

V tej chvíli sa Tučko skrútilo a začalo pristávať.

„Kam si sa tak rozletelo?“

„Ale,“ myklo Tučko krídlom. „V tej kope som sa muselo rozbehnúť na veľké obrátky, inak by som sa nedostalo von.“

„A Silka si doráňal, keď si pristával. Pekný kamarát!“ Šaško podpisuje Tučka.

„Nemal sa nakrivo držať,“ ospravedlňuje sa Tučko. „A kde je?“ obzerá sa.

Vtom dokrival Silko. „Ale si mi dal!“ vyčítal Tučkovi.

„Prepáč mi, nechcel som,“ sklonil Tučko krídlo k Silkovi.

„Nemal si sa doň zakvačiť,“ karhal Silka Šaško.

Prikázal som Paľovi, aby bol Nemcovi ustavične na očiach. Ja som zatiaľ s Rysuľou šikovne šibol do úžľabiny konča záhrad. Na okraji lesa čakali na mňa dvaja. Jeden vysoký v zafúľanom vojenskom plášti a druhý pomenší v roztrhanej koženej kacabajke. Tváre im pokrývalo husté strnisko.

„Nikto ťa nevidel?“ spýtal sa dlháň.

„Nie.“

„To je dobre. Si odvážny chlapec!“

Chlap v koženej kacabajke zatiaľ hladil Rysuľu po lopatkách: „Pod, moja, pod...“ prihovárал sa jej a viedol ju hlbšie do lesa.

V jame za vývratom ležal ranený. Bol bledý ako krieda. Pravá ruka mu visela priviazaná na remeni o krk. Oči mal ako bez života.

„Gríša, aha, toto ťa postaví na nohy!“ škeril sa chlap v koženej kacabajke, hladkajúc Rysuľu po krku.

Ranený zažmurkal a posadil sa.

„Vyskočili sme pred tromi dňami z transportu,“ povedal dlháň. „My dvaja sme mali šťastie, ale Gríša si pritom vyvrtol rameno a členok.“

„Mysleli sme, že tu za každým stromom stretieme partizána, a tu nič,“ ozval sa ten v koženej kacabajke.

„Ľudia vravia, že na Úplaze je ich ako maku,“ povedal som.

„Na Úplaze? A to je kde?“

„Kus odtiaľto... hore,“ ukázal som na vrcholky hôr.

Medzitým si dlháň kľakol pod Rysuľu a začal jej dlhými prstami nahať struky. Chlap v kacabajke nastavil dlane. Striekali mu do nich dlhé, biele nitky mlieka. Potom ich priložil k ústam raneného.

„Počkajte, tu je klobúk,“ povedal som.

Dlháň sa znova dotkol prstami vemena. Prúd teplého mlieka bubnoval do klobúka a penil sa na jeho dne.

Ranený hltavo pil. Mlieko mu stekalo dolu bradou, po vojenskej blúze, po bezvládnej ruke. Zdalo sa, že sa mu do očí vracia život.

„Ach, maťuška moja, moloko,“ konečne vzdychol.

Dlháň vytrvalo nahaťoval Rysuline struky, ale do klobúka crkla už len tu i tam kvapôčka. Od obedňajšieho pôdoja ešte neuplynuli ani tri hodiny.

„Zbytočná robota. Už nepustí ani slzu!“ riekol ten v kacabajke a ťažko prehltol slinu.

Videl som mu na tvári, aký je lačný po dúšku teplého mlieka. A tak som povedal:

„Ak chvíľu počkáte, privediem Strakušu. Tá má mlieko ako smotana!“

Kým sa spamätali, bol som už s Rysuľou na paši. Cez úžľabinu konča lúky som šikovne odšikoval do hory Strakušu. Bola to statočná kravička. Môj širák sa päťkrát naplnil až po samý okraj.

„Nikdy ti to, chlapče, nezabudneme!“ povedal dlháň utierajúc si dlaňou mlieko z brady.

Gríša sa na mňa vďačne pozrel a siahol zdravou rukou do vrečka. Vytiahol z neho túto prázdnu nábojnicu a povedal:

„Na, molodoy geroj, na pamiat' ot Gríšu.“

Otec sa odmlčal.

Hladil v prstoch kúsok bronzového kovu a možno čakal na moje otázky.

Ale ja som sa ho už na nič nepýtal.

„On sa nie,“ zastal sa ho Tučko. „Robil mi miesto v smetisku, aby som sa mohol rozbehnúť.“

„Ale teraz by sme mohli vyslobodiť aj ostatných, Siláčik,“ ozval sa Janko Slamka.

„Prečo nie?“ povedal Silko a ponoril hlavu do smetiska.

„Pomôžem ti,“ ozval sa Tučko. Potom sa obrátil chrbtom k smetisku, spustil motory a smeti lietali do vzduchu ako páperie.

„Pekná práca, čo?“ priplichtil sa Šaško.

„Pekná,“ prikývol Slamka. „A bola by ešte krajšia, keby si pomohol aj ty.“

„Ja?“ začudoval sa Šaško, lenže potom si to predsa len rozmyslel a začal dvíhať zo zeme Šašinku.

Na samom spodku smetiska ležala Vanička. Pretože už bola ofúkaná a čistá, Slamka so Šaškom ju ľahko vytiahli.

„Tak ako, kamaráti?“ obchádza Janko Slamka jedného po druhom.

„Pí-pí-pí! Pipipi-pí!“ zapípala Pipka.

„Rádio je v poriadku,“ usúdil Slamka.

„Sukničku mám roztrhanú, aha,“ žalovala sa Šašinka.

„Nájdeme majstra,“ potešil ju Slamka. Potom odbehol k Silkovi a vydriapal sa mu na chrbát.

„Pozrite! Dobre sa pozrite, kamaráti!“ zvolal z vysoka, nadšený zelenou lesa, stromov, lúk a polí a červenými strechami. „Deti nás nepotrebovali a starí nás vyhádzali. Ale my ešte nie sme na zahodenie!“

Potom sa pochytili za ruky, urobili kruh a bolo im veselo.

Pravdaže, najväčšmi sa to páčilo huncútovi Šaškovi.

(Pokračovanie)

Ilustruje Ondrej Mariásky

Slovensko v dobách stredovekých

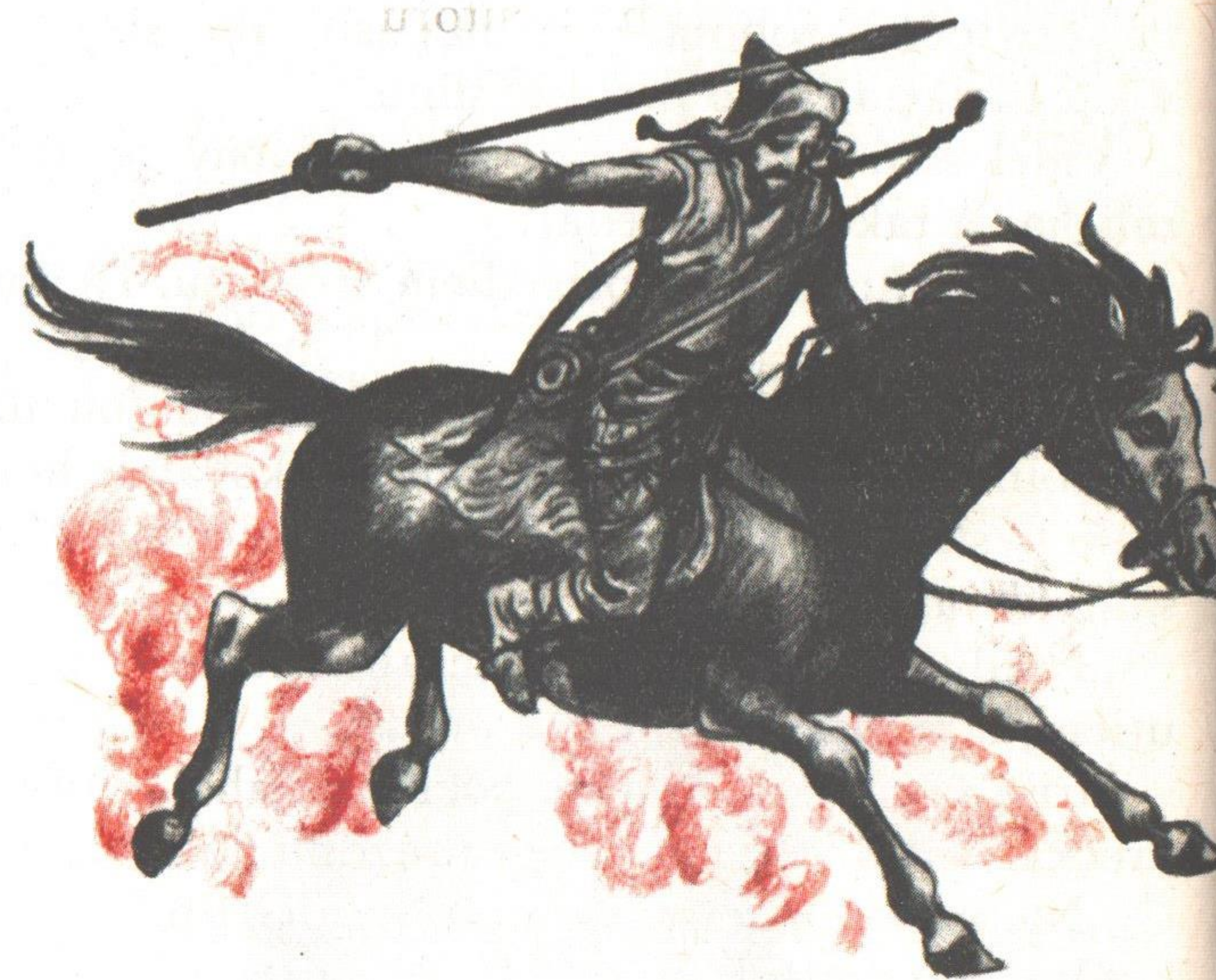
Posledné chvíle Veľkej Moravy

Posledné roky Veľkej Moravy, v ktorej spoločne žili predkovia Čechov, Moravanov a Slovákov, boli pre jej obyvateľov veľmi ťažké. Ako do klieští zovreli náš štát vojská zo všetkých strán. Niet divu, že po smrti veľkého panovníka Svätopluka sa odtrhli kmene Čechov a začali si budovať svoj vlastný štát. Zakrátko sa odtrhli i kniežatá v dnešnej Nemeckej demokratickej republike a za nimi i krajiny Poľska. Franský cisár Arnulf, celý zlostný, že sa mu nedarilo podrobiť si našu vlasť, začal si hľadať vojenských spojencov.

V tom čase zo širokých ruských stepí prišiel na hranice Veľkej Moravy nový ľud, starí Maďari. Prišli ubiedení, zničení, lebo Pečenehovia, ktorí vedľa nich žili, ich kruto týrali a utláčali. A tak sa ich vojvodca Álmoš rozhodol, že sa presídli ďalej na západ, až za veľké hory, ktoré sa nazývajú Karpaty. A keďže v tom čase starí Maďari ešte domy nemali, ľahko naložili majetok na vozy a pohli sa hľadať novú vlasť. Lenže keď prekročili hory, stihlo ich veľké nešťastie. Vodca Álmoš zomrel. Všetci jeho ľudia sa zhromaždili v Zemplíne — takto volali naši predkovia veľký zemný hrad na východnom Slovensku — a tu mu vystrojili bohatý pohreb. Pochovali ho do hrobu vytesaného v skale a s ním uložili aj

jeho verného koňa, zlatom vykladanú šabľu, bohaté oblečenie a množstvo iných krásnych strieborných vecí. Potom okolo hrobu nakládli do kruhu veľké kamene a všetci nosili na ne hlinu, takže navŕšili velikánsku mohylu. Po pohrebnej hostine si zvolili nového vojvodu, ktorý ich mal viesť ďalej a ktorý mal nájsť dobré pastviská pre ich dobytok. Žreb padol na Álmošovho syna Arpáda.

Nový maďarský vojvodca vyslal posolstvo k veľkomoravským kniežatám, ktoré spravovali široké šíravy na východných hraniciach Veľkej Moravy, s prosbou, aby sa mohol jeho ľud usídlieť medzi riekami Bodrog a Tisa, kde v tom čase žilo ešte veľmi málo ľudí. Veľkomoravské kniežatá sa poradili so svojim najvyšším pánom, veľkým kráľom Svätoplukom, ktorého Maďari prezývali Moravec. Ten prisľúbil pomoc ubiedeným maďarským pa-

Staromaďarský jazdec

stierom a súhlasil, aby sa na šírých rovinách pri rieke Tise usadili i so svojimi stádami, ktoré boli ich hlavnou obživou i najcennejším majetkom.

Na znak toho, že zem medzi Bodrogom a Tisou je dobrá, i rieky sú plné rýb a dobrej

spojencami a aby spolu zaútočili na Veľkú Moravu.

Cisárovi noví spojenci

Sľuby, ktoré dal Arnulf, boli iste veľké, lebo starí Maďari nedodržali uzavreté spojenectvo

čistej vody, posolstvo pri návrate ku kniežatu Arpádovi vzalo so sebou čturu vody a celý mech trávy a tak sa vrátilo domov.

Arpád sa dobrej správe potešil. Ihneď zvolal radu starších a na znak vďaky poslal správcovi východnej časti Veľkej Moravy, kniežatu Salanovi, velikánske dary. Dal mu dvanásť krásnych bielych koní, dvanásť tiav a taký istý počet kumánskych chlapcov ako otrokov, aby Salanovi posluhovali. A nezabudol ani na Salanovu manželku. Poslal jej dvanásť drahých hermelínových kožuchoch, dvanásť urastených sobolov a ešte dvanásť zlatom vyšívajúcich rúch. K tomu pridal taký istý počet veľmi zručných rusínskych dievčienec, aby kňažnej slúžili. Zdalo sa teda, že všetko je v najlepšom poriadku a novoprišli Maďari budú v priateľstve nažívať s veľkomoravskými Slovanmi. Do toho však prišiel už spomínaný franský cisár Arnulf, ktorý začal prehovárať starých Maďarov, aby sa stali jeho vojenskými

Franská jazda cisára Arnulfa, smrteľného nepriateľa Veľkej Moravy

s našimi predkami a začali krutú vojnu proti nášmu štátu. Zo západu sa valili obrnení nemeckí rytieri, ktorých podporovalo i vojsko, čo sa plavilo po Dunaji a útočilo na veľkomoravské hrady z lodí. Z východu sa na krajinu valili šiky maďarských jazdcov. A neboli to jazdci hocijakí. Vo vtedajšej maďarskej rodine, len čo sa chlapec naučil chodiť, dostal malého koňa a učil sa jazdiť. Keď vyrástol na statného junáka, už takmer ani nevedel chodiť peši. Na chôdzu nemal ani potrebnú obuv, lebo podšva na kapcoch bola len z mäkkej kože. Aj strmeňa na konskom postroji mal pekne zaoblené, aby mu tam noha pohodlne sedela. Neskôr ho naučili narábať s lukom tak, aby aj za prudkého cvalu vedel vystreliť a zasiahnúť

nepriateľa. Nakoniec sa naučil dobre narábať šablou i kopijou a už bol z neho hotový a pripravený chlap: vedel pásť čriedy dobytky a zároveň bol vynikajúci bojovník. Veľký byzantský cisár Lev, ktorého nazývali pre jeho

Nákončie z remeňa veľkomoravského veľmoža

učenosť Múdry, si veľmi dobre povšimol zručnosť a nevšedný spôsob boja maďarských bojovníkov. V knihe nazvanej Vojnová taktika napísal o nich, že sú nielen skromní a otužilí, ale sú aj ľstiví, vedia klásť pasce a nástrahy, neútočia v boji v zovretých šíkoch, ako bolo v tých časoch zvykom, ale napádajú nepriateľa v bojových húfoch zo všetkých strán, pričom

ho prenasledujú a zabíjajú aj vtedy, keď už bitku vyhrali.

Hrdinskí obrancovia vlasti

Veľkomoravskí bojovníci boli veľmi zdatní a skúsení. Dlhé roky bojovali s nemeckými vojskami a na svoj štít si zapísali množstvo skvelých víťazstiev. Na boj, ktorý museli zvädzať s maďarskými vojskami, však neboli zvyknutí a prvé bitky prehrávali. Doplácali na to najmä vojenské hliadky, ktoré strážili cesty, brody cez rieky a mosty cez močariská. Keď archeológovia našli jeden veľkomoravský cintorín vo Veľkom Grobe, bola tam pochovaná celá veľká posádka bojovníkov, rozsekaná, poprepichovaná kopijami a prestrieľaná šípami. Hrdinsky sa bránili, ale podľahli presile. A keďže zo západu neprestajne útočili aj nemecké vojská, rad za radom padali veľkomoravské pevnosti, a medzi nimi nielen Mikulčice a Staré Město, ale i starodávna Nitra. Jej obrancovia viedli statočný boj za záchranu svojej krajiny, majetku a svojich ľudí. Dva razy zahnali staromaďarské vojská za riekou. No keď padol ich statočný náčelník, vojsko sa rozpráhalo a hrad ľahol popolom. V tom čase už niektorí veľkomoravskí veľmoži pochopili, že sa starým Maďarom neubránia, a tak uzavreli s nimi drobné spojenectvá, čím i sami pomohli k zániku Veľkej Moravy. Zdá sa, že tak urobil aj bratislavský veľmož Braslav, ako aj veľmož, ktorý sídlil na prekrásne položenom hradisku Ducové pri Piešťanoch. Takíto veľkomoravskí páni si potom podľa zvyku starých Maďarov dohola ostrihali vlasy, obliekli si maďarský odev a spolu s nimi útočili na okolité krajiny, odkiaľ dovliekli veľa zajatcov a bohatú korisť. Na jednu veľkú lúpežnú výpravu do bohatého Talianska šli aj akísi veľkomoravskí „králi“ Bogát a Durčák. Takto pomaly, ale iste, sa náš prvý štát rozkladal, až zanikol. Ani nevieme, kde bola posledná a rozhodujúca bitka.

Piesne igrícov

Mnohí, no nie všetci, zabudli na dobu slávnych a mocných kráľov, na svoj pevný

Tepané kovanie s motívom orla, strmeň, krúžkové zubadlá zo staromaďarského kniežacieho hrobu

a bohatý štát. Najmä prostý ľud si dlho v piesňach i povestiach uchoval postavu veľkého a mocného kráľa Svätopluka. Potulní speváci, ktorí s píšťalami a lutnami šli z dediny do dediny, od jarmoku k jarmoku, šírili piesne, ktoré si spieval ľud. Títo speváci, igríci, o Svätoplukovi spievali: „Mnohé krajiny dobyl, veľké a slávne bitky vybojoval. Bol udatný, smelý a mocný.“ A šírili tiež povest o tom, že Svätopluk nepadol v boji. Po prehranej bitke sa obliekol za obyčajného vojaka a nenápadne sa stratil medzi svojimi. Keď bude jeho ľudu najhoršie, znova vystúpi a povedie svojich junákov do boja. Niektorí igríci však spievali aj inú pieseň. V nej sa hovorilo, že Svätoplukovi od žiaľu puklo srdce. A iní zasa tvrdili, že Svätopluk, smutný a porazený, obliekol si rúcho mnícha a odišiel do kláštora na horu Zobor, ktorá sa vypína nad Nitrou. Tam vraj zomrel a je pochovaný.

Cesta do dejín

Pravda však bola len jedna. Veľká a mocná veľkomoravská ríša sa rozpadla a zanikla.

Moravskú krajinu postupne pripojil k svojmu územiu rodiači sa štát Čechov a z druhej, východnej časti, ktorá mala stredisko v Nitre, sa postupne začalo formovať naše Slovensko. Ľudia, ktorí v tejto krajine žili a rozprávali spoločnou rečou, začali si uvedomovať, že sú už natrvalo odtrhnutí od svojich moravských bratov, a začali sa nazývať spoločným názvom Slováci. Takto, v ťažkých a pohnutých dobách, na prelome nášho tisícročia, začala sa formovať naša krajina, vlast i národ. Stalo sa tak preto, lebo aj po rozpade veľkomoravského štátu tu zostal pevne usadený pracovitý ľud, ktorý znova a znova vychádzal na polia svojho chotára, aby zasial obilie na chlieb pre seba a pre svoje deti. A tak každodenný zápas prostého ľudu o život nám zachoval krajinu i národ, ktorý sa vydal na novú cestu do dejín.

(Pokračovanie)

Píše dr. doc. MATÚŠ KUČERA, CSc.

ILUSTRUJE JOZEF CESNAK

Milí súťažiaci slniečkári!

Redakcia Slniečko a Mladé letá pripravili pre vás aj v tomto ročníku — pri príležitosti 35. výročia SNP a 35. výročia oslobodenia Československa Sovietskou armádou — literárnu súťaž, ktorej cieľom je zábavnou formou propagovať tvorbu slovenských spisovateľov, pobaviť vás, poučiť, ale aj vyskúšať vaše znalosti, postreh a pamäť. V každom čísle Slniečka vám dáme niekoľko otázok. Vašou úlohou bude správne odpovedať aspoň na jednu z nich. Desiat správnych odpovedí každý mesiac odmeníme knihami.

Pristúpme teda k prvým súťažným otázkam:

SNP i oslobodenie Československa Sovietskou armádou zobrazili vo svojich dielach mnohí slovenskí spisovatelia, píšuci pre deti a mládež. Vo svojich knihách vydali umelecké svedectvo o dobe, v ktorej celý národ, starí i mladí, ale často aj deti bojovali po boku sovietskych vojakov proti fašizmu. Preto si viaceré diela všimajú predovšetkým osud detí v Povstaní, alebo udalosti tých čias autori vidia očami svojich detských hrdinov. **Napište nám, ktoré diela s tematikou Povstania a oslobodenia ste čítali, a uveďte tri z nich, ktoré sa vám najväčšmi páčili.**

Ostali sme vám dlžní ešte výsledky súťaže z č. 8 a 9 a prirodzene aj mená výhercov, ktorým pošleme knihu.

Správne odpovede z č. 8: 1) Mária Ďuričková: Prešporský zvon; 2) Elena Čepčeková; 3) Elena Kocianová, Eva Lisická, ilustr. Jozef Cesnak.

Vyžrebovaní súťažiaci: Luba Pavúková, Veľký Folkmár; Stanislav Polčíč, Dubová; M. Štubňová, Nové Mesto n.V.; Vlado Javorník, Nitra; Jarmila Nevedalová, Stará Bystrica; Ladislav Slezák, Modra; Darina Bobková, Poprad; Peter Líška, Kys. N. Mesto; Katarína Slivová, Dech-

ty; Dana Micháľková, Bratislava.

Správne odpovede z č. 9: 1) Dušan Kováč, Tajomstvá; 2) Eleonóra Gašparová: Ťažko je mustangovi, Ján Navrátil: Žltý mustang; 3) Kto sme? (Kniha o živote, bunkách a učencoch.)

Vyžrebovaní súťažiaci:

Jaro Grib, Humenné; Branko Kubiš, Trnava; Dušan Korduliak, Čadca; Iveta Džopková, Humenné; Lubomír Janí, Tesáre; Ingrid Plieštková, Štúrovce; Eva Mauritzová, Humenné; Jana Hovancová, Trnava; Gréta Doležiová, Hažin n. Cirochou; Róbert Lukačovič, Trnava.

Otázka č. 1: Co sa to dialo? Z akej knihy je úryvok?

Otázka č. 2: Jožo Chorvát, Gabo Hanzelík, Viera Balčová, Nikita Vladimirovič — v ktorej knihe ste sa stretli s týmito menami?

Otázka č. 3: Z ktorej knihy sú dvaja detskí hrdinovia, ktorým hovorili blíženci a ktorých prezývali Mechúrik a Koščúrik?

Na záver uvádzame pre zaujímavosť mená spisovateľov, ktorí napísali pre deti a mládež knihy o boji proti fašizmu: Ján Beňo, Ján Bodenek, Milan Ferko, Maša Halamová, Viera Handzová, Helena Križanová-Brindzová, Peter Kováčik, Miloš Krno, Rudo Moric, Jozef Repko, Ondrej Sliacky, Peter Ševčovič, Hana Zelinová a ďalší.

Vaše listy a odpovede čakáme do konca októbra.

Vaša redakcia Slniečka

Zahádam ti hádku

Neviditeľná hádanka

JÁN TURAN

*Nesie listy kamsi,
nemá kapsu pošťára.*

*Bez rúk, bez nôh, sám si
vráta otvára.*

Čo je to?

A. ROZDESTVENSKAJA

Rýchla hádanka

*Cez les, hory,
ponad rieky
beží hlások
opreteký.*

*Letí sám,
vždy vie kam.
Povieš tu,
a počuť tam.*

Čo je to?

Sladká hádanka

*Tánička
prosí, plače,
stále chce
zimú v pohári.
Anička
si ju radšej
z papiera
doma odbalí.*

Čo je to?

Prel. JÁN TURAN

Odpovede na hádanky pošlite do konca septembra. Troch lúštitelov odmeníme knihami.

Zápisník Slniečka

PREMIÉRA. Divadlo pre deti a mládež v Trnave uviedlo v júni hru Blahoslava Uhlára Princezná Maru.

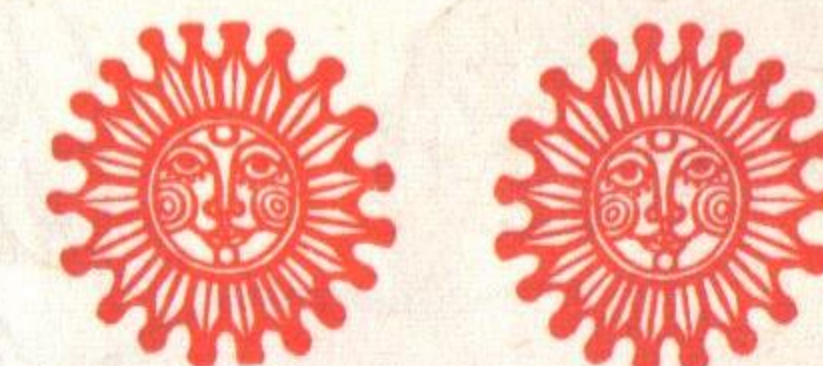
SEMINÁR. 18. júna t. r. uskutočnil sa v Bratislave seminár o súčasnej slovenskej literatúre pre deti a mládež. Usporiadal ho Zväz slovenských spisovateľov v spolupráci s vydavateľstvom Mladé letá.

KNIHA MESIACA. Je ňou výber z básnickej tvorby zaslúžilého umelca Štefana Žáryho Ako dočiahneme slnce. Výber, obohatený o verše, ktoré dosiaľ neboli publikované v básnikových knihách pre deti, zostavila dr. Lýdia Kyseľová.

NAJKRAJŠIE KNIHY 1978. V celoštátnej súťaži o najkrajšiu knihu 1978 Slovenské ústredie knižnej kultúry udelilo Čestné uznanie Miroslavovi Cipárovi za ilustrácie knihy M. Ďuričkovej Prešporský zvon, Jánovi Dresslerovi za ilustrovanie veršov P. Štefánika V pávom sade, Alojzovi Klimovi za ilustrácie básnickej zbierky J. Jakubovca Klebetný mlynček, Kataríne Ševelovej-Šutekovej za ilustrovanie knihy A. J. Afanasjeva Lietajúci mlyn a Františkovi Húbelovi (in memoriam) za ilustrovanie knihy Renacó a andské jelene. Za grafickú úpravu kníh pre deti získali Čestné uznanie Lubomír Krátky a Jozef Michaláč.

VI. FESTIVAL ROZHLASOVEJ HRY. V rámci VI. festivalu slovenskej rozhlasovej hry Piešťany 1979 uskutočnila sa i festivalová súťaž hier pre deti a mládež. Hlavnú cenu získala hra Rudolfa Dobiáša Svrček, Cenu Zväzu dramatických umelcov hra Vlada Bednára a Tomáša Janovica Kľúčikové kráľovstvo, Cenu SÚV SZM rozprávka Eleny Čepčekovej Belasý krčah. Cenu za autorský debut udelila porota modernej rozprávke Oľgy Feldekovej O viole Viole a sláčiku Jaroslavovi. Cenu za scénickú hudbu získal Jaroslav Filip.

RUKOPISY MLADÝCH LIET. Spisovateľ Jozef Pavlovič odovzdal vydavateľstvu ML rukopis modernej humoristickej rozprávky Tri zlé princezné a spisovateľka Jana Šrámková poviedku pre najmenších Ako rastú futbalisti.

OPUS DEŤOM. Pri príležitosti Medzinárodného roku dieťaťa slovenské hudobné vydavateľstvo Opus vydá profilovú platňu Ludmily Podjavorinskej Žabiato.

NEDOŽITÉ JUBILEUM. 11. septembra t.r. by sa bol dožil šesťdesiatich rokov akad. maliar Štefan Cpin, významný ilustrátor modernej slovenskej detskej knihy. Jeho ilustrácie Jana, Čenkovej detí, Čuka a Huka a iných kníh stali sa trvalou súčasťou najhodnotnejšieho socialistického umenia pre deti a mládež.

SVIATOK SPISOVATELKY. V septembri t.r. dožíva sa šesťdesiatich rokov významná slovenská spisovateľka, nositeľka Ceny Fraňa Kráľa a Ceny Zväzu slovenských spisovateľov Mária Ďuričková. Jej dielo — napospol adresované deťom a mládeži — patrí k základnému umeleckému fondu socialistickej detskej literatúry. Knihy Jasietka, Dank a Janka, Majka Tárajka, Stíhač na galuskách a iné sú obľúbeným čítaním už niekoľkých generácií slovenských detí. Ich záujem v posledných rokoch vyvolávajú najmä knihy povestí a rozprávok Biela kňažná, Dunajská kráľovná a Prešporský zvon, ktoré sú náročnou umeleckou školou rodného jazyka i lásky k minulosti nášho národa i jeho socialistickej prítomnosti. Spolu s tisíckami slovenských detí želáme Márii Ďuričkovej, ktorá sa zaslúžila i o umeleckú úroveň obnoveného Slniečka ako jeho šéfredaktorka, mnoho ďalších tvorivých úspechov.

Slniečko Mesečník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc.: výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriašy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom a objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 6. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

POJE A KRESI
ONDREJ ZIMKA

BRATIA JEŽKOVCI

Pod
starou
skalou
bývali od
nepaměti

bratia Ježkovci.
Bolo
im
septo
a dobre.

Kac sa im
v poslednych
posielkach
prisnil
sen:

CHRR!

CHRR!

Vykračovali
popod
kosaču
jabloní.

Na jabloni sa už
z posledných sil držalo
jablko.

Bo bratky
radriali a
jablko
padlo.

Bolo obrovské. Tu začala
hadka, komu jablko
patrí.

Jedného z bratov
napadla myšlienka.

Myšlienku hneď
spoušili v praxi.

MNE!

MNE!

MYSLEŇ
(šásonoma)

Rezali, rezali a ešte
kac rezali...

...ac podrezali posledove
posielky, prebudili sa
a k chude sa
kazmiali.

HAHAHA!!!